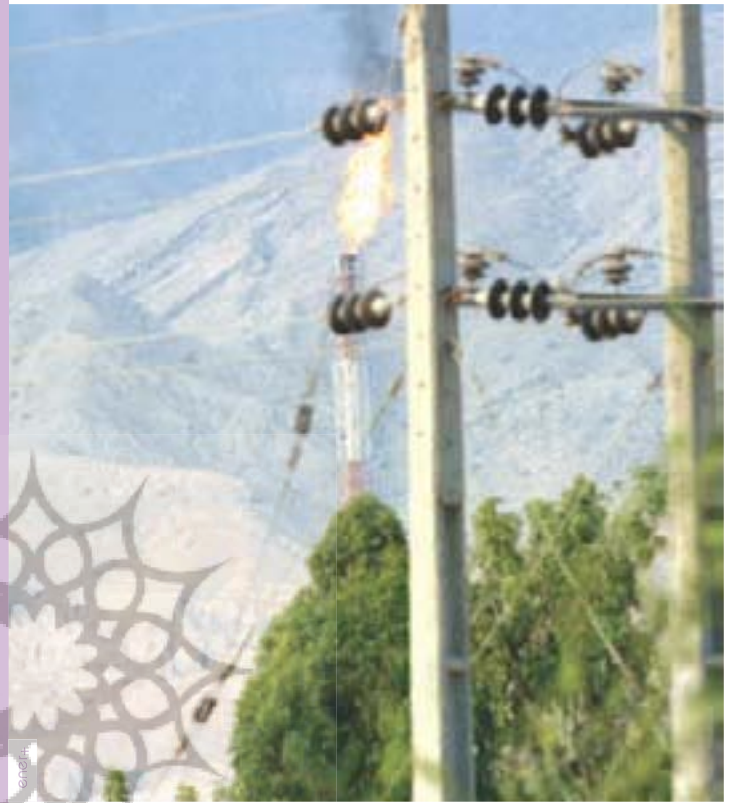

وزارت انرژی؟

اشاره

لایحه تشکیلات کلان کشوری در آخرین روزهای کاری دولت آقای خاتمی نیز در حال سپری کردن مراحل بررسی بود. بر اساس این لایحه ۸ وزارتخانه در ادغام دو به دو چهار وزارتخانه جدید را تشکیل می دهند. ادغام وزارت نفت و وزارت نیرو یکی از ادغام های مژبور است. بر اساس برخی از دیدگاه های موجود ادغام دو وزارتخانه مژبور با حجم عظیمی از مسئولیت ها و وظایفی که هر یک از آنها بر عهده دارند نه تنها کمکی به دستیابی به اهداف دولت در این بخش نخواهد کرد، بلکه عملاً مجموعه ای بزرگ با مدیریت بسیار پیچیده در بخش انرژی کشور ایجاد خواهد کرد که منجر به بفرنج تر شدن شرایط و مشکلات فعلی این بخش خواهد شد. البته دولت آقای خاتمی اعلام کرد که تصمیم گیری قطعی در این زمینه را به دولت آقای احمدی نژاد واگذار خواهد کرد. باید منتظر ماند و دید که دولت نهم چه تصمیمی در این خصوص اتخاذ خواهد کرد. آقای مرتضی بهروزی فر، عضو هیئت علمی موسسه مطالعات بین المللی انرژی در این مقاله به تشریح دیدگاه های خود در زمینه امکان سنجی ادغام وزارتخانه های نفت و نیرو پرداخته است.

یکی از اساسی ترین وجوه تمایز توسعه یافتگی و عدم توسعه، نظام های اداری و اجرایی حاکم در کشورها است. نظام کارای مدیریتی و اداری از چنان تاثیر بالایی در فرآیند توسعه برخوردار است که می تواند برخی از کشورهای فاقد منابع و ثروت های طبیعی را در جایگاهی بالاتر از برخی کشورهای سرشار از مواهب و منابع طبیعی قرار دهد. سیاست گذاری صحیح بر مبنای فرصت ها و تهدیدها و توجه به اولویت ها و محدودیت ها در برنامه های میان مدت، حداقل امکانات موجود را در راستای نیل به اهداف توسعه سازماندهی می کند، در این حالت خط مشی ها به گونه ای سامان می یابند که اتلاف منابع، به حداقل می رسد و در کوتاه ترین زمان، مناسب ترین تصمیمات اتخاذ می شوند. برنامه های عملیاتی، اهداف کوتاه مدت را یکی پس از دیگری نشانه می رود و نظام های هماهنگی در درون ساختارهای بخشی، تعبیه می شوند تا امکان گریز برای فرصت های موجود، باقی نماند. به عنوان یک اصل پایه، فراساختار حاکم بر نظام اداری می بایست چنان پی ریزی شود که مانع تزاخم بخش های مختلف باشد و آنجا که هماهنگی اهمیت می یابد، ساز و کارهای لازم را از قبل پیش بینی کند.

نظام مغفول اداری

متأسفانه کشور ما علی رغم برخورداری از مواهب خدادادی سرشار، به دلیل فقدان نظام اداری اجرایی کارآمد از جایگاه شایسته ای در روند توسعه برخوردار نیست. با وجود تلاش های متعددی که پس از انقلاب اسلامی به منظور اصلاح و تحول نظام مدیریتی و اداری کشور صورت پذیرفته است، هنوز معضل اساسی توسعه نیافتگی نظام اداری کشور بیش از پیش خودنمایی می کند و زبان های مالی ناشی از تداخل و تزاخم وظایف دستگاه های اجرایی با یکدیگر، فقدان نظام تصمیم سازی و تصمیم گیری، دوباره کاری ها و فرصت های از دست رفته به دلیل مشکلات نظام اداری، مجموعه اقتصاد ملی را تحت الشعاع قرار داده است. از این رو اصلاح ساختار تشکیلات کلان دولت و یا به تعبیر بهتر، مهندسی مجدد تشکیلات کلان دولت در کشور ما بیش از پنجاه سال است که مطرح شده و طی پنج دهه گذشته هرگاه بحث نظام اداری، انقلاب اداری، نوسازی اداری و تحول اداری در کشور مطرح شده، مهندسی مجدد تشکیلات دولت نیز به عنوان یکی از پیامدها و الزامات اساسی این امر مورد توجه قرار گرفته است.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تحولات همه جانبه ای که در بنیان های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه پدیدار شد، این انتظار می رفت که نظام اداری و تشکیلات دولت نیز همسو و هم جهت با تغییرات حادث شده، دچار تحول و دگرگونی شود. کوشش های چندی از اولین سال های پس از پیروزی انقلاب اسلامی در این زمینه به عمل آمد، ولی از آنجا که در هیچ یک از مطالعات و بررسی های انجام شده به موضوع تمرکز بر وظایف حاکمیتی و کاهش وظایف تصدی گری (که در اثر ضرورت و شرایط انقلاب و الزامات مربوط به دفاع مقدس افزایش چشمگیری نیز یافته بود) پرداخته نشده بود، نتوانست عملاً نتایج مورد انتظار را محقق نماید.

کوچک سازی به سوی...؟

با تصویب و ابلاغ برنامه دوم توسعه که متضمن سیاست ها، خط مشی ها و تکالیف روشن در زمینه لغو انحصارات، واگذاری امور به سایر بخش های فعال جامعه، تمرکززدایی و تقویت بهینه تشکیلات واحدهای خارج از مرکز دولت بود، زمینه قانونی و مدیریتی لازم برای تفکیک وظایف تصدی گری و حاکمیتی دولت فراهم آمد و با بررسی های نسبتاً گسترده کارشناسی، وظایف قابل واگذاری دولت و همچنین تشکیلات غیر ضروری، تعیین و فراروی طراحان و تنظیم کنندگان لایحه تشکیلات کلان دولت، قرار گرفت.

در این راستا برای دستیابی به اهداف فوق در برنامه سوم توسعه نیز طرح کارآمد کردن و کوچک نمودن دولت مورد توجه قرار گرفت و مقرر شد وزارتخانه های نفت و نیرو، صنایع و معادن و فلزات و جهادسازندگی و کشاورزی در یکدیگر ادغام شوند که بر این اساس لایحه جداگانه ای برای ادغام این وزارتخانه ها تدوین شد. دولت، تدوین لایحه ادغام وزارتخانه های صنایع و معادن و فلزات و جهادسازندگی و کشاورزی را به پایان برد، اما با استناد به نبود شرایط ادغام وزارتخانه های نفت و نیرو با ارائه لایحه اصلاحیه ای ادغام این دو وزارتخانه را به تأخیر انداخت. اما این امر در برنامه چهارم توسعه مجدداً مطرح شده است. در ماده ۲۲۲ لایحه برنامه چهارم توسعه پیش بینی شده بود که وزارتخانه های نفت و نیرو و سازمان انرژی اتمی در هم ادغام شده و وزارت انرژی تشکیل شود. اما در ماده ۱۳۷ برنامه چهارم توسعه بدون ذکر نام واحدهای قابل ادغام، دولت را موظف نموده تا تشکیلات کلان دستگاه های اجرایی و وزارتخانه ها را، متناسب با سیاست ها و احکام این برنامه و تجربه سایر کشورها، جهت برطرف کردن اثربخشی ناقص، تعارض های دستگاهی و غیرکارآمدی و عدم جامعیت، عدم کفایت، تمرکز امور، موازی کاری ها و همچنین بهره گیری همه جانبه از فناوری های نوین و روشهای کارآمد، با هدف نوسازی، متناسب سازی، ادغام و تجدیدساختار به صورت یک منظومه منسجم، کارآمد، فراگیر و با کفایت، اثربخش و غیرمتمرکز طراحی نماید و لایحه ذریبط را ۶ ماه پس از تصویب این قانون به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند. به طوری که امکان اجرای آن از ابتدای سال دوم برنامه چهارم توسعه میسر باشد.